

יצא לאור ע"י
 ללמוד ולדעת - מידע הלכתי
 רח' אבהוצ'רא S בני ברק
 דוא"ל: noy10@etog.net.il
 נערך ע"י
 הרה"ג ישראל מאיר וויל שליט"א
 מחו"ס וכיום השבת והשולחן מהלכתו
 המועדים מהלכתם

מאיר דרך

מידע הלכתי
 גליון מס' 26

עמ' ח'
 מדור חדש-
 הנהגות גדולי ישראל

עמ' ב'
 'לדעת חכמה'-
 שאלות מצויות מבית
 ההוראה

עמ' א'
 'נושא על הפרק'-
 כתובה

חכמים ז"ל תיקנו כתובה, ומשום שנכתבה בלשון ארמית וערכה משתנה, חשוב לכל אחד לדעת ולהבין את עיקרי ההתחייבויות הכתובים בה.

א. במשך כל החיים- שאר כסות ועונה, וכן התחייבות לכבד את אשתו ולנשיאת עול הבית.

ב. מאתיים זוז לבתולה^א, שהם לפי המחבר כ- 120 גר' כסף טהור ולפי הרמ"א הם כ- 960 גר' כסף טהור.

מחיר הכסף משתנה כל הזמן, וכיום (תמוז תשע"ט) השיעור הוא: למחבר מעט יותר מ- 200 ש"ח ולרמ"א קרוב ל- 1,800 ש"ח.

ג. האשכנזים מוסיפים מאתיים זקוקים כסף [מאה זקוקים כערך מוסכם כנגד מה שהכניסה נדוניה ושאר חפצי ערך ומאה זקוקים תוספת]. יש דעות בפוסקים מה השיעור של הזקוקים, יש אומרים שערכם 57.6 ק"ג כסף, ויש אומרים שערכם 3.846 ק"ג כסף [ועיין בהערה 1] ויש אומרים שערכם כ- 40 ק"ג כסף^ב. למעשה, אי אפשר לגבות יותר מהשיעור הנמוך מפני שהמוציא מחברו עליו הראיה.

ד. הספרדים מוסיפים תוספת כתובה כל אחד לפי רצונו, מקובל לא להוסיף מעבר לסכום סביר, אף שלרוב הפוסקים אין בזה אסמכתא והחייב בדיוק כפי שהתחייב^ג.

[וכיום השיעור בערך 7,000 ש"ח- ולפי הספר הנ"ל הוא 28,800 ש"ח], ולאגרו"מ [אבה"ע ח"ד סי' צ"א- צ"ב] השיעור הוא קרוב ל- 40 ק"ג כסף טהור [כיום השיעור הוא בערך 72,000 ש"ח].
 ג. ע"י כתובות דף נד: תוס' ד"ה אף על פי, והרי כשעושים קנין לדעת כמה פוסקים אין טענת אסמכתא, ע"י קצוה"ח סי' קכ"ט סק"ח ונתה"מ סי' פ"א סק"ב.
 ובודאי אם עשו תקיעת כף- ע"י שו"ע חו"מ סי' ר"ז, י"ט.

א. אם נתאלמנה או נתגרשה רח"ל [כתובות דף נד:].
 ב. בחזו"א [אבה"ע סי' ס"ו סקכ"א ויו"ד סי' סקי"ט] כתב שהם 57.6 ק"ג כסף טהור [וכיום השיעור בערך 104,000 ש"ח], להגר"ח נאה [שיעורי תורה סי' ג' סעי' מ"ד] הם 3.846 ק"ג כסף טהור [ע"פ תחילת דברי הדרישה סי' ס"ו סקי"ד- וע"י מג"א סי' של"ד סקל"ד, ובספר מדות ושיעורי תורה פל"א הע' 78 כתב שהדרישה חזר בו ומסקנתו שהוא פי 16 משיעור עיקר כתובה א"כ הוא כ- 16 ק"ג כסף טהור]

הערה חשובה

רבים 'דוחסים' את הפח עם הרגל כדי שיהיה מקום, חשוב לדעת שאם יש כלים חד פעמיים בפח אסור לעשות כן בשבת מפני שכוסות חד פעמיות הם כלי גמור¹ וכן תבניות אפיה חד פעמיות הם כלי גמור² וריסוקם הוא איסור סותר (בכוונה).³

שאלות מבית ההוראה

הגעלת וטבילת סירים ומחבתות 'קרמיים'

האם צריך להגעיל או להטביל סירים או מחבתות קרמיים [יש להם מראה דומה לשיש - עם נקודות קטנות]?

תשובה: בדרך כלל מדובר בכלים ממתכת שיש להם ציפוי הנקרא 'קרמי' והם רק דומים לשיש, ולכן דינם דומה למחבתות טפלון שצריכים טבילה בלי ברכה⁴, וגם הגעלה לחומרא⁵, ולכן אפשר להכשיר בבית על ידי מילוי הכלי במים עד שפתו והרתחתו עד שהמים יגלשו לצדדים - אפשר לשים מכסה כדי שהמים יבעצו ויגלשו מהר.

כלי העשויים משיש אמיתי בלי מתכת נדירים מאוד וכמעט לא קיימים בשוק, והם בדרך כלל לא מבריקים ולא צריכים הגעלה [כי השומן מן החי מצורף רק למתכת בתהליך הייצור כדי לחזקו ולייפותו], וגם טבילה לא צריכים כדין כלי אבן.

שינה יחידי זמן קצר

זוג צעיר שהבעל חוזר מאוחר מלימודו והאשה עובדת מוקדם בבוקר ולכן צריכה לישון מוקדם.

האם אין בזה חשש של שינה יחידי עד שהבעל חוזר?

תשובה: אין צורך לחשוש⁶.

כלי זכוכית וכדעת רוב הפוסקים, עי' השולחן כהלכתו סי' י"ח סעי' ג' ולכן צריכים טבילה בלי ברכה, עי' שם סעי' י"ג.

ח. גם אם אינם מבריקים, מפני שמוסיפים שומן מן החי גם במהלך הייצור כדי לחזק את המתכת.

ט. באשל אברהם [סי' רל"ט] כ' שבשנית עראי אין חשש של שינה יחידי, ויש להסתפק האם הוא הדין לזמן קצר בתוך שינת קבע, ובארחות רבינו [ח"ג עמ' רכה] הביא שהחזו"א הקפיד שלא ללכת לישון אם מי שהיה ישן עימו עדיין לא הגיע אע"פ שידע שיגיע בעוד זמן קצר.

ולענין נשים, בכה"ח שם סקי"ז כתב שגם נשים בכלל הסכנה, ובאשל אברהם [בוטשאטש] שם נטה שלא.

וכן דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל שהחתן צריך לשלם את כל ההתחייבויות, גם אם הם מרובות מאוד, ואינו יכול לטעון אסמכתא או משטה הייתי בכ [מלבד מקרים חריגים].

ד. עי' וביום השבת סי' ל"ז סעי' ו'.

ה. עי' השולחן כהלכתו סי' י"ח סעי' כ"ט.

ו. ואמנם הוא איסור דרבנן [ואולי תרי דרבנן שהרי גם כלאחר יד - אלא אם כן נאמר שכך הדרך כיום, וצ"ע] אבל הוא ככוונה לרסק ואין זה נחשב פסיק רישא אלא מעשה בידיים. וגם עצם דין פס"ר בתרי דרבנן אינו מוסכם בפוסקים, עי' וביום השבת סי' מ"א סעי' י"ד.

ז. משום שמצופים בחומר שאינו צריך טבילה כדין כלי פלסטיק שלא היה בזמן גזירת חז"ל על

לספר לבעל לשון הרע על חבירות מהעבודה

האם מותר לאשה לספר לבעלה לשון הרע על חברותיה לעבודה כדי לפרוק מהלב ולשתף (לא בשביל להרע להן), כשהוא לא מכיר אותם ולא נראה שיכיר אותם בעתיד?

תשובה: יש שני חלקים בשאלה, א. האם יש היתר לדבר על מי שהשומע לא מכיר, ב. האם יש היתר לאשה לומר לשון הרע לבעלה כדי לפרוק את אשר על ליבה.

א. לגבי החלק הראשון, איסור לשון הרע הוא רק באופן שהמדובר עלול להיזקק או להתבייש או שיירד כבודו מחמת כך, אבל אם אכן ברור שהשומע לעולם לא יכיר את המדובר, אין איסור.¹

ולכן, אם המדובר שייך לקהילה שונה שלפי הנראה לעולם השומע לא ייפגש איתו [בהמשך החיים, בשידוכין וכדו'], אין איסור.

ב. לגבי החלק השני, אם המספרת ניזוקה וסבלה מזה וקשה לה 'להחזיק' את הסבל בלב, יש היתר כזה בעיקרון², אבל הוא מבוסס על תנאים מאוד מגבילים [למשל, שהמספרת אומרת רק עובדות מדוייקות בלי פרשנות, ולא מחסירה שום פרט שיכול להאיר צד זכות, וכן שכוונתה רק לתועלת להוציא את הסבל מליבה], ולכן למעשה בדרך כלל אי אפשר להשתמש בו.

ג. על עובדת חילונית מותר לדבר לשון הרע³.

תחטאו בילד כי ילד הוא ומפני נערותו חטא לכם וראוי לכם להעביר על חטאות נעוריו, ורש"י בדברי הימים (ב' לד, ג) מפרש על הפסוק 'והוא עודנו נער החל לדוש לאלוקי אביו', שיש שבה מיוחד לנער שאף על נערותו וצעירותו מבין לדרוש את הקב"ה, דוגמת יוסף הצדיק שכתוב עליו והוא נער וגו' ויבא יוסף את דיבתם רעה אל אביהם ואין תימה בדבר, אבל אם היה בן שלושים לא היה עושה. מבואר שרש"י הבין שהמילים והוא נער הם כעין לימוד זכות ולא רק גנאי על נערותו. ואפשר שזו כוונת רש"י בתחילת פ' וישב והוא נער עושה מעשה נערות, כלומר, ולא כתב כן לגנאי.

וממילא אם על פי הנראה השומע לא ייפגש לעולם במדובר [למשל, הוא שייך לקהילה שונה לגמרי מהקהילה שבה חי השומע], אין איסור מפני שאין משמעות למדובר אם אמרו עליו דברי גנאי היות והשומע לא מכיר אותו.

יא. ח"ח פ"י סי"ד בהג"ה.

יב. שערי תשובה שער ג' אות ריט, וכן כתב ח"ח בכמה מקומות [כלל ד' אות ז וכלל ז אות

ועכ"פ כתב השעה"צ [סי' רל"ט סקי"ז] שהעולם מקילים בכל זה, וגם המחמירים לא צריכים לחשוש אם עושים כן משום צורך מצוה, ובודאי כשבעלה לומד תורה בזמן הזה אין שום צורך לחשוש.

י. בח"ח כלל ח' סעי' ג' כתב שאסור לספר לשה"ר על קטן אם על ידי זה יגרם נזק והפסד לקטן, ובבאר מים חיים שם סק"ה כתב: מה שציירתי ביתום ולא בשאר קטן משום שאין מצוי שיבוא היזק לקטן ע"י מה שמספרים גנותו ואה"נ אם הוא רואה שע"י דיבורו יסובב לו ריעותא דינו כיתום. ומצד שני בכלל ג' סעי' ו' ובבב"ח סק"ז הוכיח שאסור לדבר לשה"ר גם אם לפי דעתו לא ייגרם נזק למדובר.

וביאור הדבר הוא, שבגדול מלבד הנזק שעלול להיגרם [למשל, בענייני מסחר כעין המבו' בהל' רכילות תחילת פרק ט'], הרי בעצם הידיעה והורדת ערכו גם כן יש נזק, ולכן עצם דיבור הגנות אסור, אבל בקטן הרי קטן הוא ואין לו נזק מהורדת ערכו או מסיפור שעשה איזה דבר. ועי' רמב"ן פ' מקץ (בראשית מב, כב) אל

שתי אנשים שאכלו עם התן בימי השבע ברכות

חתן שאוכל ארוחת צהריים בבית הוריו או בבית חמיו ואיתו אוכלים עוד שתי אנשים [למשל, האבא וכן שכבר בר מצוה]. האם יברכו ברכת אשר ברא? ומה הדין אם באו במיוחד בשביל החתן? תשובה: אם הם בני הבית ואוכלים שם בקביעות, לא יברכו¹. אם באו אורחים במיוחד לכבוד החתן, נחלקן הפוסקים אם יברכו או לא².

תפילה על עובר שבסכנה

עובר שנמצא בסכנה, האם מותר להתפלל עליו בשבת כשהסכנה אינה מיידית אלא שבאופן כללי העיבור בסכנה? תשובה: מותר להתפלל על כך בשבת לא רק משום חשש לסכנת נפשות אלא גם משום שיתכן שבזכותו תשרה שכינה בישראל³.

שאבה חלב והמראה נוטה לאדום בגלל פצעים

אשה שיש לה פצעים [שלפעמים נוצרים מחמת ההנקה], וממילא התינוק יונק דם עם החלב, האם מותר לה להניק במצב כזה או שנחשב ספיית איסור בידיים לתינוק.

הרע או חוטא בכיבוד אב ואם בקביעות], הותר לדבר עליו רק לתועלת ובשאר התנאים האמורים.

יג. רמ"א [אבה"ע סי' ס"ב, ז'] ע"פ הרמב"ן [המובר בב"י שם ס"ד] שדוקא אם התאספו למסיבת מריעות ולא באכילה רגילה.

וענין התאספות שלושה הוא שאז מתעוררת שמחה, וכעין זה נפסק לגבי סעודה מפקת [סי' תקנ"ב, ח' וסקי"ט] שלכתחילה לא יאכלו שלושה ביחד, וכן לענין פורים [ופורים קטן] מובא [סי' תרצ"ה סק"ט וסי' תרצ"ז סק"ה] שהתאספות אנשים גורמת לשמחה.

יד. ברמ"א [אבה"ע סי' ס"ב, ד'] כתב שברכת אשר ברא אפשר לברך בשלושה, וכן משמע בב"ש ובח"מ שם, אבל הט"ז [שם סק"ב] כתב שלא נהגו לברך בשלושה.

ולמעשה, דעת הגר"ש אלישיב זצ"ל שהמנהג כהט"ז ואין מברכים בפחות מעשרה גם ברכת אשר ברא, ודעת הגר"ש דבליצקי זצ"ל והגר"ח פ' שינברג זצ"ל והגר"נ קרליץ שליט"א שאפשר לברך גם כיום.

טו. ע"י מג"א סוף סי' רפ"ח ונתיב חיים ומחה"ש שם, ועי' ב"ק פג. שגורם שתשרה שכינה בישראל.

ה וכלל ח אות ז].

וזה לשון באר מים חיים [כלל ד' סוף סקל"ב]: וכל אלו הפרטים שהצרכנו, לא איירינן בפורק עול מלכות שמים מעליו לגמרי חס ושלום, רק דאינו נוהר מעבירה אחת שמפורסמת בישראל.

עוד כתב הבאר מים חיים [כלל ח' סק"ח] שמי שיש בו אפיקורסות מצוה לדבר עליו, וזוה אין צריך את הכללים של תנאי ההיתר.

והביאור הוא, שמקור הדברים הוא ברבינו שע"ת [אותיות ריח- רכ], ויש שם שתי חלוקות, מי שחוטא בעבירה מסויימת תמיד, הרי מצוה לדבר בגנותו כדי שידעו להיזהר ממנו ועל זה כתב הח"ח שההיתר רק בתנאים האמורים [וזה הכוונה 'לתועלת'- שידעו להיזהר ממנו או כדי שהוא יחזור בתשובה], אבל מי שפרק עול שמים לגמרי ומחלל שבת בפרהסיא הרי הוא נחשב כנכרי ופשוט שמותר לדבר עליו הכל בלי תנאים.

והרי מעיקר הדין מורדין אותו לבור ולא מעלין, אלא שכתב החזו"א שכיום אין דין זה נוהג, אבל פשוט שמותר לדבר עליו בלי תנאים.

ולגבי מי שחוטא בקביעות בדבר מסוים [כלומר, למשל, אדם חרדי לגמרי, אלא שבקביעות מתפלל אחרי זמן קר"ש או מדבר בקביעות לשון

ומה הדין אם האשה הזאת שואבת חלב לבקבוק ורואה שיש לו מראה נוטה לאדום מחמת הדם שמתערב כל הזמן עם החלב, ואינה יודעת האם הדם התבטל בששים או לא?

תשובה: אשה כזאת יכולה להניק את התינוק, כי מותר למצוץ דם ממצע ואין בזה איסור כלל [וגם למבוגר מותר למצוץ דם ממצע]^{טז}.

אמנם, אם שאבה חלב ויש בו מראה נוטה לאדום, החלב נאסר, ואפילו אם יודעת בכירור שיש ששים כנגדו גם כן החלב אסור^{יז}.

כי הוא רק משום מראית העין אבל מצד שני כיון שניכר א"כ טעם האיסור קיים וכמו שבטל גם ברוב ואפילו במיעוט אם אינו ניכר, הכי נמי לא יתבטל בששים אם ניכר.

ומצאתי בדרכי תשובה [סי' ס"ו סק"א] שכתב שאפילו אם נתבטל בששים, אם ניכר מראה אדמומית אסור, והוכיח מדברי המגדל עוז הל' מאכ"א ריש פ"ו, וכנראה כוונתו למה שכתב שם ה"ב וה"ג שדם אדם אסור כל עוד ניכר בו אדמומית. וגם מה שהוכיח מדברי היד אברהם שם שכתב שאם ניכר אינו מתבטל, אפשר לפרש דבריו שכוונתו שאינו מתבטל ברוב, אבל עכ"פ הדרכ"ת הוכיח ממנו ומהמגדל עוז שאינו בטל אפילו בששים.

ובתשובת נחלת שבעה [סי' כ"ז] ומובא בפת"ש סי' פ"א סק"י] כתב לגבי פרה שחלבוה ומצאו דם מעורב, שיש לאסור מפני שאולי אין ששים 'ועוד שכמה פעמים נתאדם החלב מחמת הדם', ומשמע שבכה"ג לא יועיל ששים- אמנם דבריו לגבי דם בהמה שאסור מדינא ולא לגבי דם אשה שאיסורו משום מראית העין.

ובפת"ש [סי' פ"א סק"י] הביא עוד מתשובת נחלת שבעה הנ"ל ומתשובת חינוך בית יהודה [סי' ל"ח] לגבי דם המעורב בחלב שחשש שהדם לא נעכר היטב להיות חלב והרי קיימא לן [נדה דף ט.] דם נעכר ונעשה חלב, אמנם במקרה שלנו בודאי תלינן בפצעים הקיימים ולא בדבר שכמעט אינו מצוי בעולם [וגם גוף דבריו אינם מוסכמים, עי' נוב"ת יו"ד סי' נ"ד וסי' נ"ה].

והנה, אם הצבע קלוש מאוד ולא ניכר אדמומית אלא שניכר שהחלב נעכר באיזה צבע צבעוני, עי' דרכ"ת סי' ק"ב סק"ל שהביא בשם הכנפי יונה לגבי חזותא שיש להקל, וצ"ע אם נוכל לומר כן גם בדבר שאיסורו משום מראית העין. והנה, מלבד כל הנ"ל יש לדרון מצד אחר שהדם

טז. דם אדם אסור משום מראית העין, ואם כן, כמו שבדם דגים שגם כן אסור משום מראית העין- ואם מניח קשקשים מותר כי הקשקשים מוכיחים שהדם הוא מהדגים, גם כן דם אדם באופן שמוכח שבה ממצע של אדם אין בו איסור, ונתבאר היטב בהשולחן כהלכתו סי' י"ג הע' כ"ד בשם הפוסקים.

יז. דם אדם אסור בשתיה משום מראית העין [יו"ד סי' ס"ו, י"י].

והנה, במקרה כאן לכאורה יש ספק האם יש ששים כנגדו או לא, וביו"ד [סי' צ"ח, ב' ובט"ז] שם סק"ו], מבואר שאם הספק הוא לכל העולם ואינו יכול להתברר הרי שאם הנידון הוא על איסור דרבנן יש להקל בספיקו, ואמנם הנקה"כ שם חולק, והבאנו בהשולחן כהלכתו סי' ח' הע' כ"ג שכך נקטו רוב הפוסקים וכן הכריעו הפמ"ג והפת"ש, אלא שגם הנקה"כ מיקל בדבר שהוא רק חומרא ולכאורה איסור דם אדם משום מראית העין הוא רק חומרא.

אמנם, יש לעיין האם מועיל כאן ביטול, כי דם אדם בטל גם בפחות מששים אם לא ניכר וכמו שנפסק בשו"ע שם ובפמ"ג שם בשפ"ד סקט"ז כתב שבטל אפילו בפחות מרוב אם אינו ניכר, וא"כ אפשר שגם לאידך גיסא נחמיר שאם ניכר לא יתבטל גם ביותר מששים.

ומצינו שאיסור שצייבעו ניכר בתערובת לא בטל גם ביותר מששים באו"ח סי' תקי"ג, ג' וביו"ד סי' ק"ב, א', ונתבאר בהשולחן כהלכתו סי' י"א סי' מ"א, ואמנם האחרונים שחלקו בדין איסור דרבנן שצייבעו ניכר האם בטל בששים או לא- עי' פרי"ח יו"ד סי' ק"ב סק"ה שהסתפק בזה והציע להרבות בהיתר עד שלא יהיה ניכר ולזה לא חיישינן לביטול איסור לכתחילה, ועי' פמ"ג סי' ק' סוסק"א שכתב כע"ז, אלא שלגבי איסור משום מראית העין מצד אחד האיסור קל יותר

אבל יכולה להוסיף עוד חלב עד שהדם לא יהיה ניכר^ח.

בירך ברכה תחת החופה בקול נמוך

השתתפתי בחופה שהמברך בירך בקול חלש וברור לי שלא שמעו אותו עשרה אנשים. האם צריך להעיר לחתן שצריך לברך שוב במעמד עשרה שהרי כלה בלא ברכה אסורה לבעלה?

תשובה: אכן, לכתחילה ראוי שהמברך ירים את קולו כדי שישמעו עשרה אנשים, אבל

לא יתבטל בחלב אפילו אם יש ששים כנגדו. במרדכי [חולין סי' תשל"ז] חידש שאם ההיתר לא היה ניכר מעולם לפני שהתערב באיסור, וא"כ נוצר תערובת איסור והיתר מתחילת ברייתו, תערובת כזאת לא תתבטל לא ברוב ולא בששים, והוכיח דבריו מדין יבמה שרקקה דם מעורב ברוק [יבמות דף קה.], והובאו דבריו במשל"מ הל' מטמאי משכב ומושב [פ"א הי"ד].

והאחרונים הקשו מהנפסק בשו"ע [יור"ד סי' ק"ב, ד' ואו"ח סי' ש"כ, ב'] שאם האיסור לא ניכר לפני שנתערב אם כן אפילו דבר שיש לו מתירין כן יתבטל, א"כ מוכח להיפך שאם האיסור לא ניכר לפני שנתערב הוא טעם להיתר ולא לאיסור.

ותירצו האחרונים [נובי"ת יור"ד סי' נ"ד, חו"ד סי' ק"ב סק"ז וסי' ק"ו סק"ג, פמ"ג שם במ"ז סק"א [וכע"ז בשו"ת גינת ורדים סי' מ"ז], פלתי שם סק"ח, מהרי"ט אלגאזי בכורות פ"ג סוף סי' ל', שעה"מ הל' יור"ט פ"ה ה"כ, מנ"ח מצוה ג', ועי' לשון המג"א או"ח סי' ש"כ סק"ה] שאם ההיתר כבר היה קיים בעולם א"כ בודאי הוא סיבה להקל כי האיסור נוצר לתוך היתר קיים, אבל אם ההיתר לא היה קיים בעולם לפני שהתערב באיסור א"כ הוא טעם לאיסור כי מעולם לא היה כאן היתר לפני התערובת.

ובנובי" שם הביא בשם אביו תי' אחר לחלק בין ביטול ברוב לביטול בששים [והאחרונים תמהו על תי' זה, עי' יד אפרים סי' י"ד ס"ה וקרן אורה נדרים דף נט. ד"ה ויש ויד יהודה סי' ס"ט סק"ט אות ט ושו"ת עונג יור"ט סי' ס"ב], ובשד"ח [חלק ז כללים מערכת הבי"ת סי' לט סק"ו ד"ה והנה לפי] חילק באופן אחר שרק אם בכל מקרה התערובת מוכרחת להיות ביחד כמו דם ורוק של יבמה או צחצוחי זיבה או לא יתבטל אבל אם יכול להיות כל אחד לעצמו כן יתבטל, ולתי' אלו במקרה שלנו דם כן יתבטל,

אמנם לרוב האחרונים הדם לא יתבטל כי החלב מעולם לא היה ב'היתר' לפני שהתערב בדם. א"כ לרוב האחרונים החלב אינו יכול לבטל את הדם כי מעולם לא היה לו שם חלב לפני שהתערב וכיום שנוצר לתוך תערובת אינו מבטל את הדם אפילו בששים לרוב האחרונים הנ"ל. אמנם, יתכן שלא צריך כאן כלל תורת 'ביטול' כי הדבר תלוי רק אם ניכר או לא ניכר, וא"כ אפשר שגם תערובת מתחילתה תתבטל אם הדם לא יהיה ניכר, שהרי אפילו רוב דם מותר אם אינו ניכר.

[ושמעתי לדון להיתר אם החלב ורוד ולא ברור אם מחמת דם או בגלל יין וכדו', ולענ"ד אן הדבר פשוט]. יח. בש"ך [יור"ד סי' סו סק"א] כתב שגם דבר שאיסורו משום מראית העין אסור לבטלו לכתחילה, והובא גם בגליון הגרעק"א סי' פ"ו, ד' [סק"א]. אמנם, ביד יהודה [יור"ד סי' ס"ו בארוך סק"ב ובקצר סק"ח] מחלק בין לערב לכתחילה שזה אסור לבין אם כבר נתערב שמוותר להוסיף עליו עד שלא יהיה ניכר, והובא בדרכ"ט [שם סק"ע"ב], וכן הוזכר ביד יהודה סי' צ"ט [בארוך סק"ט' ובקצר סק"ח] והובא בדרכ"ט שם [סקפ"ב]. ומצינו דומה לזה ביו"ד סי' צ"ט, ו' ובמג"א סי' תק"ז סק"א לגבי ביטול איסור דרבנן לכתחילה שכתבו שאם כבר נתערב מותר להוסיף עליו ולבטלו אבל לערבו לכתחילה אסור, וכשע"ט הרשב"א [תוה"ב בית ד שער ג] והרא"ש [ביצה פ"א ה"ב], ונתבאר במאירי דרך עמ"ס ביצה.

ולפי"ז במקרה שלנו שכבר נתערב החלב בדם, יהיה מותר להוסיף עליו ולבטלו בידיים כדי שלא יהיה ניכר. ובחכמת שלמה [או"ח סוף סי' ש"כ] מתיר לבטל מראית העין לכתחילה, והוכיח מהירושלמי

במקרה כזה שיש להוסיף עוד חלב עד שהדם לא יהיה ניכר^ח.

בדיעבד אין צריך לחזור ולברך ט'.
ולענין ומקול, נחלקו הפוסקים אם נחשב קולו של המברך או לא כ.

קטן ואשה שצריכים להבדיל

אשה שבעלה הבדיל והיא לא שמעה הבדלה, מעיקר הדין יכולה להבדיל אבל היא מחפשת פיתרון כי לא רוצה לשתות מיין הבדלה כפי הנהוג. מה תעשה?
תשובה: תחפש ילד מעל גיל שש שלא שמע הבדלה, ובעלה יבדיל לשתיהם וישתה בעצמו כא.

[ח"י סי' רל"ה] שלכתחילה צריך שישמעו עשרה אבל אין השמיעה מעכבת בדיעבד. ולכן לכתחילה בודאי המברך יגביה את קולו [ועי' משנ"ב סי' קצ"ג סק"ז], אבל בדיעבד אם לא שמעו עשרה אין צריך לחזור ולברך.

כ. הגרש"ז אויערבך זצ"ל ביאר בספרו מנחת שלמה [ח"א סי' ט'] שרמקול וטלפון הם דבר חדש וקול חדש [כמו קול של כלי שיר] שנוצר ע"י הרעידות היוצאות מאת המדבר ואינם הגברת הקול האמיתי שלו, ולכן כתב שלא יוצאים ידי חובה בשמיעת המגילה ברמקול או בטלפון או במכשיר שמיעה [ועי' גם דעת סי' תרפ"ט בשם הלק"ט ח"ב סי' רע"ו], אמנם הביא שם שדעת החזו"א שאפשר שנחשב לקולו של המדבר ויוצאים בזה ידי חובה, וכן דעת האגרו"מ [א"ח ח"ב סי' ק"ח וח"ד סי' קכ"ו וסי' צ"א אות ד] והגר"א [מקראי קודש סי' י"א, והובא בשו"ת מנח"י ח"ב סי' ק"ג] והשבט הלוי [ח"ה סי' פ"ד] שמעיקר הדין יוצאים בזה ידי חובה, ואעפ"כ כתבו האגרו"מ ושבט הלוי שם שלא לעשות כן מכמה טעמים ואף כתב בשבט הלוי שנכון שיקרא שוב בלי ברכה. אמנם לגבי מי שיש לו מכשיר שמיעה אין לחוש לפירצה וכו' ובודאי יכול לסמוך על רוב הפוסקים שמתירים מעיקר הדין וס"ל שנחשב לקולו של המדבר.

כא. ע"פ משנ"ב סי' רצ"ו סקל"ב וסקל"ו שאפשר להבדיל גם לקטן (מעל גיל חינוך). ולאשה לבד אינו יכול להבדיל, כי יש שיטת שפטורה מהבדלה [משנ"ב שם סקל"ו].
ושמעתי שיש שהציעו לעשות כך בחג השבועות בבוקר, דהיינו אם יש קטן מעל גיל חינוך שישן בלילה, יכול גדול לברך בשבילו בקול- וכל הציבור ישמעו ויכוונו לצאת ידי חובה.

כלאים פ"ב ה"א, והנה גם שם מיירי בכה"ג שכבר נתערב והנידון לגבי ההוסיף עליו יותר ולבטלו, ואפשר שגם החש"ל כוונתו רק לזה. יט. אין מברכים ברכת חתנים אלא בעשרה [שו"ע אבה"ע סי' ס"ב, ד'].

אמנם, יש להסתפק אם העשרה חייבים לשמוע את הברכות או סגי בכך שהם התאספו לכבוד הנישואין אע"פ שאינם שומעים היטב את הברכות.

והנה, בא"ח סי' נ"ה, ו' מבואר שישן מצטרף למנין כיון ששכינה שורה על עשרה אנשים, וגם החולקים ואוסרים, טעמם רק משום שישן נחשב כשוטה, א"כ כל שכן שאינם צריכים לשמוע את הברכות כי אינו גרע מישן שמצטרף.

ולענין קריאת המגילה בעשרה, הבאנו בהמועדים כהלכתם [סי' כ"ט הע' כ"א וסי' ל"ד סעי' י"ב] שנחלקו הפוסקים אם יחיד הקורא לעצמו בתוך עשרה האם נחשב קריאה בציבור או לא, ששיטת החזו"א [א"ח סי' קנ"ה סוסק"ב] שיחיד הקורא לעצמו בתוך עשרה שגם הם קוראים לעצמם גם כן נחשב קריאה בעשרה ואפי' אם הקדים מעט או אחר מעט וכמו בתפילת הלחש, וכן דעת הגר"ש אלישיב זצ"ל [בלילה הוא ויבקשו מפהי], אבל שיטת הגר"ז מבריסק זצ"ל [מובא בספר פורים המשולש להגר"ש דבליצקי שליט"א פ"ב הע' כ"ו ובתשובות והנהגות ח"ב סי' שמ"ט ובמועדים וזמנים ח"ב סי' קע"ג] שאם יחיד קורא לעצמו בתוך עשרה אינו נחשב לקריאה בעשרה, ויש לחלק בין קריאת יחיד לעצמו בתוך עשרה לבין ברכה במעמד עשרה המתאספים לשמח את החתן ולשמוע את הברכות אלא שהברכות בקול חלש.

ולמעשה, דעת הגר"ש אלישיב זצ"ל שצריך עשרה שישמעו את הברכות, ודעת השבט הלוי

אמירת למנצה כשיש חתן

כשיש חתן בבית הכנסת, האם אומרים 'למנצה'?
תשובה: הציבור אומר למנצה, והחתן עצמו לא יאמר כן.

הנהגות גדולי ישראל

תלמידיו של הגאון הגדול רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל מספרים כי ביום שלג אחד הכבישים היו סגורים ולא ניתן היה להגיע אל הישיבה, ולכן שהו כולם בבתיהם. למחרת היום שאל הגרב"צ את תלמידיו מה עשיתם אתמול ביום השלג, וענו לו זה בכה וזה בכה, אמר להם וכי יום השלג יומא דפגרא ולא עת לימוד הוא, וכאן נתן הרב דוגמא אישית ואמר אני דרך משל למדתי אתמול 30 דף ממסכת כתובות גמ' ר"ש תוס' ורא"ש.

בחלק מבתי החולים, אם לא הניקו את התינוק בזמן, נותנים לתינוקים חלב נכרי"ה. ואמנם, חולה שאין בו סכנה מותר בבישולי נכרי"ה.

קו הכשרות

הודעה חשובה

המספר החדש של קו הכשרות הוא 036533869.
להרשמה לשיעור היומי [בין 1-2 דק', כל ערב] יש לפנות לטל' 0533174546.
לתשומת לב, מי שהיה רשום עד עכשיו, אינו צריך להירשם מחדש.

מייל ההלכה

בנשיאות הגאב"ד הגר"מ גרוס שליט"א

מפני העומס נפתח מייל נוסף לשאלות עם קבצים מצורפים - 4118843@gmail.com
נא לא לשלוח שאלות עם קבצים מצורפים למייל המרכזי.

ללמוד ולדעת

רח' אבוהצירה 8

בני ברק

בימי חודש הספר, עקב המבצעים שברשת אור החיים, לא תתקיים מכירת ספרים על ידינו.

מחלב ישראל ולכן כל תינוק שקיבל אוכל בכל בית חולים היה מוכרח לקבל חלב נכרי משום שלא היה אפשרות אחרת. כיום יש חברה אחת שמייצרת בקבוקים כאלו עם חלב ישראל, ובחלק מבתי החולים מקפידים על כך.
כו. או"ח סי' שכ"ח, י"ט.

כב. אשי ישראל פכ"ו בשם נועם מגדים לפמ"ג פ"א. עוד כתב שם הנועם מגדים שחתן לא יאמר סליחות אבל הציבור כן יאמר.
כה. תקנות משרד הבריאות מחייבות את בתי החולים לתת לתינוקים חלב מוכן בתוך בקבוק חד פעמי שנזרק לאחר השימוש. עד לפני מספר שנים לא היו בקבוקים כאלו